

χεσαι και μ' εύρισκεις εις τὸ Κλαμεσί, ὅπου θὰ σέ περιμένω.

"Ὅσον και ἂν ἦτο διεφθαρμένος ὁ "Ἐκτωρ, ἡ πρότασις αὐτῆ τῷ ἐπροξένησε βαθυτάτην βδελυγμίαν.

— Δὲν εἶμαι, πατέρα, ἀπήντησε, πολὺ ἀκριβολόγος εις τὴν ἠθικὴν, τὸ γνωρίζεις, ἀλλὰ δὲν εἶμαι καὶ ὑποκριτὴς ἐπίσης, καὶ ὅταν κάμω καμμίαν κακοήθειαν, ἐννοῶ νὰ ὑποστῶ γενναίως τὰς συνεπείας. Αὐτὸ ὅμως τὸ ὅποιον μοῦ προτείνεις εἶνε καθαρὰ λωποδυσία...

Ὁ πρῶν χρηματιστὴς ὕψωσε τοὺς ὤμους.

— Αὐτὰ εἶνε λόγια, "Ἐκτωρ, ἀπήντησε περιφρονητικῶς, καὶ μολοντί ἔχεις τὴν ἀξίωσιν ὅτι εἶσαι ἀνὴρ, ὁμιλεῖς ὡς παιδίον. "Ὅταν ἀποκτήσης ὀλίγον περισσοτέραν πείραν τῆς ζωῆς καὶ τῶν πραγμάτων, θὰ μάθης ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς δὲν πρέπει νὰ παραεξετάζη τὰ μέσα, καὶ δὲν πρέπει ἰδίως νὰ διδῆ ἀσχημα ὀνόματα εις πράγματα πολὺ χρήσιμα καὶ πολὺ ἀναγκαῖα... "Ἐπειτα, ἂν ἔχῃς εις τὸν νοῦν σου συ κανένα ἄλλον τρόπον, λέγε τον.

— Οὔτε ἔχω, οὔτε ζητῶ, ἀπήντησε νωθρῶς ὁ "Ἐκτωρ. "Ἐπειτα, τί νὰ σέ εἰπῶ... μία κακοήθεια περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον εις τὴν ζωὴν αὐτὴν τὴν ὁποίαν ζῶμεν τόρα πρό τινος καιροῦ μὲ πανουργίας καὶ τεχνάσματα... ἀδιάφορον! Ἄρκει νὰ κορέσω τὸ μῖσός μου, καὶ συγκατανεύω εις ὅλα.

— "Α! δόξα τῷ θεῷ! "Ἡμην βέβαιος ὅτι θὰ συνεννοούμεθα ἐπὶ τέλους.

Γενομένης οὕτω τῆς συμφωνίας, ὁ Λοβεδὺ ἐξέθηκε τὰ σχέδιά του πρὸς ἀσφαλῆ καὶ ταχὺν διπλασιασμόν τοῦ ποσοῦ, ὅπερ ἔμελλον νὰ λάβωσι τὴν ἐπαύριον. Ὁ "Ἐκτωρ μόλις τὸν ἤκουε, καὶ ἀπήντα διὰ μονοσυλλάβων. Ἴσως ἀνεπὸλει τὰ καθ' ἑαυτόν, ὁ δὲ Λοβεδὺ προσεπάθει νὰ τὸν διασκεδάσῃ, ἀναπτύσσων αὐτῷ τὰς λαμπροτέρας τῶν ὑποσχέσεων. Ἐπὶ τούτῳ δὲ βεβαίως καὶ τῷ ἐκίρνα ἀδιακόπως κονιάκ, ὅπερ ἔπινεν ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῇ. Οὕτω δὲ βαθμῆδόν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ "Ἐκτορος ἀπέβαλον πᾶσαν ἔκφρασιν νοσημοσύνης καὶ τὰ βλέφαρά του ἐθάρυναν.

Πολλαὶ οὕτω παρῆλθον ὥραι, καὶ ἤγγιζεν ἤδη τὸ μεσονύκτιον. Ὁ "Ἐκτωρ ἀφῆκε τέλος νὰ πῆσῃ ἀπὸ τῶν χειλέων του τὸ σβεσθὲν σιγᾶρον, καὶ ἀπεκοιμήθη ἐπὶ τοῦ κλιντήρος. Ὁ πατήρ του εὐχαριστήθη ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ διότι πολὺ ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ ὑπὸ τὰ βλέμματά του τὸν ἰδιότροπον καὶ πείσμονα ἐκεῖνον νέον, ὅστις ἦτο ικανὸς νὰ τοῦ διαφύγῃ καὶ τὴν τελευταίαν στικμὴν. Τὸν μετέφερε προσεκτικῶς εις τὸ ἀνάκλιτρον, χωρὶς νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ, καὶ ἐνόμισε πλέον ἀσφαλῆ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου του.

Διανοεῖτο δὲ καὶ αὐτὸς νὰ πῆσῃ διὰ τινὰς ὥρας εις τὴν κλινὴν του, ὅτε οἱ θόρυβοι, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀκούσει καὶ ἀπέδωκεν εις τὴν βοήν τοῦ ἀνέμου, ἐφάνησαν πλησιάζοντες. Αἶφνης ἡ θύρα ἠνοιχθῆ, καὶ ἀστραπή τις ἔλαμψεν ἐν τῷ παρακειμένῳ προθαλάμῳ. Γυνή τις, κρατοῦσα παιδίον εις τὰς ἀγκάλας τῆς, εἰσῆλθεν ἀποτόμως καὶ ἔσπευσε νὰ κλείσῃ τὴν θύραν. Ἦτο ἡ Φακινέτα καὶ ὁ υἱὸς τῆς.

Ἡ παράφρων ἐφάνητο κατάκοπος, ἦτο δὲ περιπορφυρος καὶ κάθιδρος. Οὐχ ἦττον, καίτοι περιεπτύσσετο τὸν πρῶν Ζωζόν, κοιμώμενον τὸν βαρὺν ὕπνον τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἶχε τὴν πονηρὰν ἐκείνην καὶ ὕπουλον ἔκφρασιν, ἣτις ἦτο πάντοτε παρ' αὐτῇ κακὸς οἰωνός. Ἐχαιρέτισε τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα δι' ἐνὸς τῶν συνήθων αὐτῇ καυχασμῶν, καὶ εἶπε:

— Καλησπέρα, Ραῦμόνδε! Δὲν μ' ἐπερίμενες; Ἦλθα νὰ περάσωμεν τὴν βραδυὰ ἔτσι μεταξὺ μας, οἰκογενειακῶς. Τί καλά... νὰ μὴ χωρισθῶμεν πλέον, νὰ ἔμεθα ὅλοι μαζὴ καὶ ἀγαπημένοι... αἶ; Ἐπειτα... ζεῦρεις... ἡ φωτιὰ τὰ καθαρίζει ὅλα...

Ἡ ἀπροσδόκητος ἐμφάνισις τῆς παράφρονος καὶ οἱ παράδοξοι λόγοι τῆς προῦξένησαν ἀορίστον τινα φόβον εις τὸν Λοβεδὺ. Ἄλλ' ἵνα ἐννοηθῶσι τὰ ἐπόμενα, ἀνάγκη νὰ διηγηθῶμεν τί ἔγεινεν ἡ Φακινέτα, ἀφ' ἧς κατέλιπε τὸ Κτῆμα τοῦ Κρεμασμένου.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ

(ὑπὸ Ἑρνέστου Κουρτίου)

Ὡς τῶν ἀνθρώπων καθ' ἕκαστον διαγιγνώσκωμεν τὸ ἦθος καὶ τὴν φύσιν ἐν ᾧ τρόπῳ χαιρετίζουσιν ἀλλήλους, οὕτω καὶ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν φύλων αἱ ἐπιχώριοι προσαγορεύσεις ἔχουσι τι διδακτικώτατον, διότι, ὡς αἱ παροιμίαι, ἀποκαλύπτουσι καὶ αὐταὶ μυρίους τύπους τοῦ δημοτικοῦ αἰσθημάτων καὶ παντοειδεῖς περὶ βίου κοινὰς θεωρίας. Ἐὰν τώρα ἐν τοῖς χαιρετισμοῖς τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων ἀνεύρωμεν ἀπαραινῶριστόν τινα σφραγίδα ἰδιορρυθμοῦ δημοτικοῦ φρονήματος καὶ καταπληκτικὴν παικιλίαν ἀχώριστον ἀπὸ τῆς ἀφελούς ἀπλότητος, ἐὰν ἀνεύρωμεν ἐνδόμυχόν τινα τῆς καρδίας ἀνάγκην νὰ καθαγιασθῇ μὲν διὰ φιλίας προσαγορεύσεως ἅπαντα τὰ συμβεβηκότα τοῦ βίου, νὰ ἀποσοβῇ δὲ ἀπὸ συγγενῶν καὶ φίλων πάντα κίνδυνον ἀπειλοῦντα καὶ νὰ προπέμπῃ τούτους

ἀπὸ μιᾶς εἰς ἑτέραν τοῦ βίου περίοδον, θὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐν τοιοῦτῳ θησαυρῷ προσαγορευτικῶν τύπων λαμβάνει τις ὕλη, ἥτις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς γλώσσης, ἐν ἧ ἐκφέρονται, διατελεῖ ἐν ἀδιαλείπτῳ συναφεῖα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα· διότι πότε καὶ πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναπτυχθῇ τι παντάπασιν καιροφανὲς παρὰ λαῶ ἐπιζῶντι καὶ προάγοντι τὸν βίον ἐν ταῖς παλαιαῖς αὐτοῦ κατοικήσεσιν; Οἰκοθεν νοεῖται, ὅτι κατὰ τοὺς ζοφεροὺς αἰῶνας, ἐν οἷς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν μετεπιδιήθησαν εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς Ἕλληνας, ἐπέδρασαν παντοῖαι ῥοπαὶ καὶ δυνάμεις, εἰς ἃς ἦτο ἐκτεθειμένη ἡ δημοτικὴ παράδοσις· συνέβη δὲ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ὅτε οἱ Ἕλληνες ἐδέξαντο τὸ τοῦ Χριστοῦ θρησκειμα· τοιαῦται ὅμως δυνάμεις καὶ ῥοπαὶ, λίαν οὖσαι εὐδιάγνωστοι, βραδίως καὶ διακρίνονται ἀπὸ τοῦ κλήρου τῆς ἀρχαιότητος.

Ἀπέριττος καὶ ἀπλοῦς, βαθύνοος ἄμα καὶ πλείστου ἄξιος, ὡς πᾶν ἑλληνικόν, ἦτο ὁ ἀρχαῖος δημοτικὸς χαιρετισμὸς, ὁ ἐξαίρων τὸ μόνον πλεονέκτημα, εἰς ὃ στηρίζεται ἡ ἀξία τοῦ βίου, «τὴν ἐπὶ τῇ ὑπάρξει χαράν», ἥτις ὡς ζωοποιὸν πνεῦμα διήκει διὰ παντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Τὸ χαῖρε ἦτο κοινὴ πρόσρρησις ἐρχομένων τε καὶ ἀπερχομένων, ἐξέφραζε δὲ φαιδρὰν πεποίθησιν, εἰς πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ βίου ὠφέλιμον, οὐδαμῶς δὲ οὐδ' ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ ταλαιπωρίαις μέλλουσαν τέλεον νὰ ἐκλίπη· «χαίρετ' ἐν κακοῖς ὅμως». Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν σοφιστῶν, ὅτε πᾶσα ἀρχαία παράδοσις ἐκλονήθη, εἰσῆχθησαν νεώτεροι τύποι, λ. χ. ἀσπάζομαι· τὸ ἀρχαῖον ὅμως χαῖρε παρέμεινε καὶ διετέλεσε σύμβολον καὶ γνώρισμα πάντων τῶν τε Ἑλλήνων καὶ τῶν ἑλληνικῆς τυγχανόντων παιδείας. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε καὶ τοῦτο, ὅτι οὐ μόνον οἱ ἀρχαῖοι χαιρετίζουσιν αὐτοὶ διὰ ζωῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄψυχα παραλαμβάνονται εἰς τὴν διὰ στόματος ὁμιλίαν. Μεγάλα καὶ μικρὰ μνημεῖα τῆς τέχνης λαλοῦσιν ἐν τῷ πρώτῳ προσώπῳ ἐρμηνεύοντα τὴν γενεὰν αὐτῶν καὶ σπουδαιότητα· διότι λαός, ζωηρότατος ἔχων πνεῦμα, φρονεῖ, ὅτι οὐδεὶς ἀντιπαρέρχεται τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης ἀμβλύς καὶ παντάπασιν ἀναίσθητος· πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην λοιπὸν ἐρώτησιν δίδεται ἐκ τοῦ προτέρου ἡ ἀπόκρισις. Φιάλαι καὶ κἀνθηροὶ προσκαλοῦσι μετὰ προσήσεως καὶ φιλοτησίας εἰς ἀπόλαυσιν, διότι ἐν ἐκείνοις ἰδίως τοῖς ἔργοις τῆς καλλιτέχνου χειρὸς, ἅτινα διέσωσαν πιστότατα τὴν σφραγίδα τοῦ δημοτικοῦ, ἐν τοῖς κεραμίσις δηλονότι, ἀνευρίσκομεν σαφέστατα οἶαν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐπεδείκνυτο σπουδῆν τοῦ ἐμψυχοῦν διὰ προσαγορεύσεων πάντα τὰ πράγματα τῆς καθ' ἡμέραν χρήσεως

καὶ τοῦ παραλαμβάνειν αὐτὰ εἰς τὸν κύκλον εὐθυμοτάτης ἀνθρώπων ἀναστροφῆς τε καὶ ὁμιλίας. Τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ ὀνόματα τῶν νεανιῶν, οἷς ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἀπονέμεται προσφώνησις ἀγάπης καὶ θαυμασμοῦ. Καὶ ἄνευ τοῦ ὀνόματος δὲ ἀρκεῖ πολλάκις μόνον τὸ ῥῆμα προσαγορευθῆναι νὰ δηλώσῃ τὴν προσωπικὴν σχέσιν τοῦ τεχνίτου πρὸς τινα τῶν φίλων. Οἱ ἐγγραφῶν οὗτοι χαιρετισμοὶ ἀπεδείχθησαν ἤδη ἀληθῆ γραμματεῖα (Urkunden) τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν οὐ μόνον διαγινώσκουμεν τὰ διάφορα ἐν Ἀθήναις ἐργαστήρια, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν καὶ τὸ σύγχρονον ἐνίων ἐκ τῶν τεχνιτῶν. Τὰ κεχρωματισμένα ἀγγεῖα μετὰ τῶν ἐγγράφων χαιρετισμῶν ἀπεδήμησαν καὶ εἰς ἀπωκισμένας χώρας ὡς ἐρμηνευταὶ σχέσεων πάντη ἀτομικῶν· τούτου δ' ἕνεκα τὰ ὀνόματα τῶν εὐειδιστάτων νεανιῶν ἐν Ἀθήναις εὐρέθησαν καὶ ἐν τοῖς τάφοις τῆς Ἐπτουρίας, ἔνθα οὐδεὶς ἐγίνωσκε τοὺς περὶ τὸν ἐπίχαριν Λέαγρον. Οὐδαμῶς ἄλλοθι τῆς ὑψηλίου ἡ αἰσθησις καὶ ὁ λόγος, ὁ λόγος καὶ ἡ γραφὴ οὔτε ἴσταντο ἐγγύτερον ἀλλήλοισι, οὔτε διηκυλυνον τὴν ἀπὸ τοῦ ἐνός εἰς τὸ ἕτερον μετάβασιν μάλλον ἢ ἐν Ἀθήναις.

Τοῖχοι, παραστάδες, φλοιοὶ ἔγεμον φράσεων τρυφερωτάτης φιλίας. Ἰδίως δὲ χαρακτηριστικὰ εἶνε τὰ ἐνόδια μνημεῖα, ἐν μὲν τοῖς πρώτοις οἱ Ἐρμαῖ, οἱ ἀνὰ μέσον πόλεως καὶ κόμης διδάσκοντες τὸν ὁδίτην καὶ χαιρετίζοντες αὐτὸν δι' εὐφροῦς προσφωνήσεως, μελλούσης νὰ ἀκολουθῇ αὐτῷ κατὰ τὴν ἔρημον ἀνθρώπων ὁδόν, εἶτα δὲ τὰ σήματα ἦτοι οἱ ἐπιτύμβιοι λίθοι.

Ἀφ' οὗ ὁ χαιρετισμὸς ἀποδείκνυται τοσοῦτον σπουδαῖος εἰς τε βίον καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀρχαίων, λίαν διαφέρουσα καθίσταται εἰς ἀπαντας τῆς ἀρχαιότητος τοὺς φίλους ἢ ἀναζήτησις τῶν δημοτικῶν χαιρετισμῶν, ὧν χρῆσιν ποιοῦνται οἱ τῶν ἀρχαίων ἀπόγονοι. Τοιαύτης ἐρεύνης τὸν θεμέλιον λίθον κατέβαλον αὐτοὶ οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες, οἱ διασώσαντες καὶ τὴν γλώσσαν καὶ τὴν τάσιν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ζήτησιν. Ἄξιον λόγου πόνημα περὶ τῶν νήσων συνέγραψεν ὁ Κ. Μηλιαράκης «Ἵπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων νήσων». Μετ' ἐμβριθοῦς δὲ καὶ γονίμου διαφέροντος περιεθαλψέτας αὐτὰς μελέτας ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλολογικὸς Σύλλογος, περισυλλέξας τὰς ὁσημέραι ἐκλειπούσας διαλεκτικὰς φράσεις τῆς καθωμιλημένης, ἐκδοῦς δὲ δύο οἰκείας διατριβὰς· 1) Πολίτης· Εὐχαὶ καὶ κατάραι παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῶ». Τόμ. 9, σελ. 231 καὶ 2) «Πούσιος· Συλλογὴ λέξεων τοῦ ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἠπείρου ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὄρκοι, εὐχαί, κατάραι». Τόμ. 14, σελ. 273. Παν ἄλλο ἐπινοῶ ἢ νὰ ἀνθαμιλωμαι τοῖς λόγοις τούτοις ἐν τῇ περισυναγωγῇ

τῆς ὕλης ἐπωφελοῦμενος μετ' εὐχαριστίας τὰ πονήματα αὐτῶν, ἐπισυνάπτων δὲ καὶ ἰδίας ἐμαυτοῦ παρατηρήσεις, πραγματεύομαι διὰ βραχέων τὰς δημοτικὰς προσαγορεύσεις τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων, ὅπως δεῖξω, τί δυνατόν νὰ μάθωμεν διὰ τοιαύτης μεθόδου περὶ λαοῦ, στενότατα συναπτομένου τοῖς ἀρχαίοις κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν χαρακτῆρα. Ἴσως οἱ μόνην τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐπιστάμενοι σκανδαλισθῶσιν ἐπὶ τοῖς ἠκρωτηριασμένοις τύποις τοῦ νέου ἰδιώματος· ἀλλὰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς διαφέρει ἰδίᾳ τὸ παρατηρεῖν, ὅτι ἡ γλῶσσα, ἣν ὑπολαμβάνομεν καὶ πραγματευόμεθα ὡς νεορᾶν, εἶνε ζῶσα καὶ δημώδης· ὅστις δ' ἂν ὑπερνηκῆσῃ τὴν πρώτην αἴσθησιν τοῦ ἀτόπου καὶ ἀλλοκότου, ἐγκύπτων εἰς τοὺς προσαγορευτικούς τύπους τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων, θὰ πεισθῇ ὅτι περιεσώθησαν ἤδη πλείω τῆς ἀρχαιότητος χαρακτηριστικὰ ἔγνη καὶ θὰ ἀνεύρῃ ἐν τῇ δημῳδῇ γλώσσῃ τὴν ζωηρότητα καὶ ποικιλίαν τῆς φράσεως καὶ τὴν εὐχέριαν καὶ δεξιότητα τῆς τῶν λέξεων δημιουργίας.

Αἱ προσαγορεύσεις, αἱ ἀρμόζουσαι εἰς τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, εἶνε ἀπανταχοῦ ἀπλουστάται καὶ πάνυ ὁμοειδεῖς. Τούτων λοιπὸν ἐξαιρῶ μίαν μόνην, ἣτις ἐνεποίησέ μοι αἰέποτε ἰδιαιτέραν αἴσθησιν ὡς ἰδιάζουσα τοῖς Ἑλλησι. Προσφωνεῖται τῷ ἀπερχομένῳ ἵνα κοιμηθῇ· ἐπεύχεται δὲ αὐτῷ οὐχὶ καλὴν ἀνάπαυσιν νυκτερινήν, ἀλλ' ἀκραφνῆ καὶ φαιδρὰν ἐξ ὕπνου ἀνάστασιν, ἧς χάριν ὁ ὕγιης ὕπνος εἶνε καὶ νομίζεται τιμαλφέστατον τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθόν. Ἡ ὥραία καὶ βαθύνοος νυκτερινὴ πρόσρσις ἐκφράζεται δι' ἐνὸς οὐσιαστικοῦ *καλεξήμερομα*. Ὅμοια τις πρόληψις λαμβάνει ἐν τῇ ἐωθινῇ προσαγορεύσει *καλὸ βράδον*, μεθ' ἧς ἡ οἰκοδέσποινα ἀποστέλλει τὸν υἱὸν εἰς τὴν σχολήν, ἔνθα διέρχεται οὗτος τὴν ἡμέραν. Εὐχεται αἰσίαν συνάντησιν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τούτου δ' ἕνεκα τὸν ἀπολύει τῆς πρωΐας λέγουσα «καλὸ βράδον». Πᾶσα κατ' οἶκον ἐργασία καὶ ὑπηρετήσις παρέχει ἀφορμὴν χαιρετισμοῦ· ὅταν λοιπὸν ἐν τῷ κοιτῶνι ἀνάπτηται ὁ λύχνος, προσφωνοῦνται οἱ παρόντες διὰ τοῦ *καλῆ ἑσπέρα*. Ἄλλαι προσρήσεις ἀναφέρονται εἰς τὰ κατ' ἔτος συμβαίνοντα ἐν τῇ γεωργίᾳ· ὁ βλέπων γείτονα ἀσχολούμενον περὶ τὴν σπορὰν, φωνεῖ *καλῶς τὰ κάνετε*, ἐπευχόμενος οὕτω ἐπιτυχίαν τῆς ἐργασίας· διὰ μακροτέρων δὲ προστίθησιν ἐνίοτε τοῦ χρόνου *νὰ καλοδεχθῆτε*· ἄλλοτε πάλιν *νὰ ἰδῆτε διάφορον* ἦτοι πολυφορίαν. Ἡ λέξις *τὸ διάφορον* δηλοῖ κυρίως τόκον, χρῆται δὲ αὐτῇ ὁ χρηματιστικὸς καὶ ἐμπορικὸς λαὸς πρὸς δῆλῳσιν παντός κέρδους καὶ πάσης εὐπραξίας. Καὶ οἱ ἐπαῖται δέ, εὐχαριστοῦντες ἐφ' ἧ λαμβάνουσιν ἐλεημοσύνη, εὐχονται *καλὰ διάφορα*. Ὁ συναντῶν γεί-

τονι ἐν τῷ θερισμῷ ἢ τρυγητῷ λέγει *νὰ τὸ φᾶτε με' ῥειά*, *νὰ τὸ πιῆτε με' ῥειά*. Εἰς τὸ προσεχὲς ἔτος εὐχεται τὸ διπλοῦν τοῦ χρόνου *διπλότερα*· ἔνθα σημειώτεον, ὅτι τὸ *διπλότερα* ἀπαντᾷ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἀντὶ τοῦ *διπλάσια*. Ὅσάκις ὁ σῖτος κεῖται ἐν τῷ ἀλωνίῳ, ὁ φίλος εὐχεται ἀπόλαυσιν ἄλπου· *νὰ φραθῆ με' ῥειά*, *νὰ καλοδεχθῆτε*, *νὰ ζήσουν οἱ τοικοκύριες*. Ὁ οἰκοδεσπότης καλεῖται ὁ *οικοκύρις*, ἐξ οὗ τὸ περιληπτικὸν τὸ *οικοκυρεῖον*, χυδαῖστί δὲ τὸ *τοικοκυρεῖόν* ἦτοι οἱ περὶ τὴν ἐστίαν συνειλεγμένοι· πάντοτε δὲ οἱ προσωπικοὶ χαιρετισμοὶ εὐρύνονται συμπεριλαμβάοντες ἀπαντας τοὺς συνοίκους. Ἐν τοῖς συμποσίοις γίνονται προπόσεις οὐχὶ ὑπὲρ ἐνὸς μόνου, ἀλλ' ὑπὲρ πάντων τῶν οικείων· ὅταν δὲ πλείους τούτων ἦνε παρόντες, ἐκφράζεται εὐχὴ ἵνα μηδὲ εἰς ἀπῆ ἢ λείπη. Ἐνταῦθα λαμβάνει πατριαρχικὴ ῥοπή πιστοῦ οἰκογενειακοῦ αἰσθήματος, θεωροῦντος ἀπαντας τοὺς συγγενεῖς ὡς τι δεδομένον καὶ ἀκριβῶς ὠρισμένον. Ἡ οἰκία ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ συστάσει καλεῖται *ὄλον* τὸ *μέτρον*· ὁ δὲ οἰκοδεσπότης εὐχεται *νὰ μὴ λείψῃ τις εἰς τὸ μέτρον*. Πολλάκις οἱ συνόντες μετὰ πόθου μνημονεύουσι τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διατριβόντων ἐπευχόμενοι *νὰ μᾶς ἔρθουν καὶ οἱ ξεριτεμένοι*.

Ἄλλοι χαιρετισμοὶ ἀναφέρονται εἰς διάφορα τοῦ βίου συμβεβηκότα, εἰς οἰκιακὰς διατάξεις, εἰς πωλήσεις καὶ ἀγοράς. Πρὸς τὸν ἀγοράσαντα ζῶν συνανθρωπευόμενον ἢ γῆπεδον εὐχονται οἱ φίλοι μακροχρόνιον καὶ ἀτάρακτον ἀπόλαυσιν· *νὰ τὸ κερδήσῃ με' ὕγεια*. Κατὰ τὴν ἀγορὰν οἴκου ἢ εὐχὴ συμπεριλαμβάνει καὶ τοὺς οικείους· *νὰ ἀσπρίσῃ καὶ νὰ γεράσῃ με' τὰ παιδιὰ σου*. Κατὰ τὴν πατριαρχικὴν ἔννοιαν ἡ μακροβιότης ὑπολαμβάνεται καὶ ποθεῖται ὡς ἰδιαίτερον χάρισμα τοῦ Θεοῦ.

Πᾶσα ὑπουργία καὶ ὑπηρετήσις εἶνε ἀχώριστος ἀπὸ τῆς οικείας εὐχῆς καὶ εὐφημίας. Ὁ μὲν κουρεὺς ἀπολύει τὸν ἐργοδότην ἀναφωνῶν *με' ὕγεια*, *εἰς ὕγεια* σου, ὁ δὲ ράπτῃς, προσαρμόττων νέον ἱμάτιον, λέγει *νὰ τὸ χαλάσῃ με' ὕγεια*. Ὅμοιόν τι εὐχονται οἱ γνωστοί, οἱ τὸ πρῶτον βλέποντες αὐτὸν φοροῦντα καινὴν περιβολήν.

Εὐχῶν ὑπὲρ ἐπιτυχίας χρῆζουσι καὶ ἄλλαι ἐπιχειρήσεις καὶ δὴ καὶ ναυτιλία καὶ θήρα. Ἀναπλέων ἐξ Αἰγίνης ἤκουσα τοὺς ἐν τῇ προκυμαίᾳ προσφωνοῦντας μοι ὁ ἅγιος Νικόλαος *νὰ καθίσῃ στὸ τημόνι σου ἐπιχαριτωτέρα ἐφάνη μοι ἄλλη εὐχὴ, ἢ «ὦρα καλῆ στή πρύμνη σου»*. Πρὸς τοὺς ἐξερχομένους εἰς θήραν, ἀντιστρόφως τῷ νῦν παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦντι ἐθίμῳ, εὐχονται οἱ συναντῶντες *καλὰ κνήρια*· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ συνηρῶντες εὐχονται ἀλλήλοις *τὸ φορτωμένοι, ὑπακουομένου ἐξωθεν τοῦ «νὰ ἔλθωμεν»*.

Ἡ συμμετοχὴ τῆς χαρᾶς ἐφ' οἴφδηποτε αἰσίφ

συμβάματι ἐμφαίνεται διὰ τοῦ *συχχαίρω*, ἐξ οὗ τὸ οὐσιαστικὸν *συχχαρήκια* καὶ *σχαρήκια*. Ὅταν καταπλήξῃ εἰς τὸν λιμένα σκάφος κομίζοντινὰ περιπόθητον, τρέχουσιν οἱ παῖδες ἐναμίλλως ἀπὸ τοῦ λιμένος εἰς τὴν πόλιν, ἵνα πρῶτον ἀναφωνήσωσιν ἐν τῇ πατρῷα οἰκίᾳ τὰ «συχχαρήκια». Ἐν τῇ λέξει δὲ ταύτῃ διεσώθη ζωηρὰ ἢ πρώτη πηγὴ πάσης ἐλληνικῆς προσρήσεως *χαίρω*, ἥτις ἄλλως ἐνέμενεν ἐν τῇ μνήμῃ ὡς τύπος προσευχῆς «*χαῖρε κεχαριτωμένη*».

Εἰς τοὺς ἀπὸ συγκυρίας χαιρετισμοὺς ἀνάγονται οἱ τῶν ὁδοιπορούντων, οὓς ἐνθυμεῖται ὁ καταβάς εἰς Ἑλλάδα ξένος, λαθὼν οὕτω ἀφορμὰς νὰ ἀναμνησθῇ τῆς ἀρχαιότητος ἀνὰ πᾶν σχεδὸν βῆμα τῆς πορείας αὐτοῦ. Ἐκ τῶν δύο κυριωτάτων λέξεων τῆς καθ' Ἑλληνικὰς ἠθικῆς ἢ μὲν ἀγαθὸς εἶνε καταληπτὴ μὲν καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς νῦν κατοίκους τῆς χώρας, ἀλλ' ἀχρηστος ἢ ἑτέρα τούναντιον, δι' ἧς ἐδηλοῦτο τὸ ὠραῖον τοῦ τε ὄρατοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀοράτου, ἔμενεν ἐγγεκολαμμένη ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ καρδίᾳ τοῦ ἔθνους· οὐδὲν ἕτερον ἐπομένως συγκινεῖ μᾶλλον ἡμᾶς ἢ τὸ ὦρα *καλή*, εἰς τὸ *καλόν*, ὅπερ ἐκάτερος τῶν συναντώντων προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, διότι ἐν ἡρειαῖς καὶ ἐρήμοις ἀτραποῖς καὶ οἱ ἀγνοοῦντες ἀλλήλους δὲν ἀντιπαρέρχονται ἀναδοί. Ἐκ πάντων τῶν χαιρετισμῶν πρὸς τοὺς ἐρχομένους καὶ τοὺς ἀπερχομένους τὸ ὦρα *καλή* φαίνεται ὁ ἀπλούστατος, γενναϊότατος καὶ μάλιστα κλασικὸς.

Ἀποχαιρετίζων τις τοῦ οικείου λέγει *σᾶς ἀφίνομεν ὑγείαν, ἔχετε ὑγείαν*. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς οἶκον, ὅθεν προσδοκᾷ φιλοξενίαν, ἀκούει τὸ *καλῶς ὠρίσατε*. Τὸ *ὀρίξω* σημαίνει «διατάσσω»· ὁ ξένος λοιπὸν χαιρετίζεται ὡς κύριος· διὰ τῆς εισόδου αὐτοῦ διέταξεν ἤδη, ἦτοι ἐγένετο κύριος τῆς οἰκίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ. Λέγων δὲ ὁ οἰκοδεσπότης, ὅτι τοῦτο συνέβη αἰεὶ ὦραν *καλήν*, εἰς τὸ *καλόν* τῆς οἰκίας», ἐκφέρει τὴν κατ' ἐξοχὴν ἐγκάρδιον πρόσρησιν, ἣν δυνατὸν νὰ ἀκούσῃ ξένος. Οὕτως ἐρμηνεύω ἐγὼ τὸν χαιρετισμὸν, ὅστις εἶνε ἐν Ἑλλάδι συνηθέστατος, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε ἐρμηνεύεται ὁμοίως· Τὸ «φθάνειν» καὶ τὸ «διατάσσειν» περὶ τῆς οἰκίας εἶνε ταυτοσημαντα. Οἱ ἀπολαύοντες τῆς φιλοξενίας ἀποκρίνονται *καλῶς σᾶς ἤραμεν* ἦτοι «ὠραῖον εἶνε ὅτι» κ.λ.

Πολυεῖδεις ὑπάρχουσιν αἱ πρὸς τοὺς ἀποδημοῦντας προσαγορεύσεις· ὁ φίλος εὐχεται τῷ ἀποχωροῦντι οὐ μόνον εὐοδίαν ἀγαθὴν ἀλλὰ καὶ διαυγεῖς καὶ ψυχρινὰς κρήνας ἐν μέσῳ πνιγροῦ θάλαπυος καὶ κόνεως, *καλὸ ταξεῖδι καὶ κρῦα νερά*· ὁ χριστιανικὸς τύπος εἶνε ἡ *Παραγία μαζί σου καὶ ὁ Χριστός*. Πρὸς δῆλωσιν εὐπλοίας διεσώθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ ἢ ποιητικὴ προσαγόρευσις, δι' ἧς ἀποπέμπει τὸν Αἰ-

σχύλον ὁ Ἀριστοφάνης «εὐοδίαν ἀγαθὴν ἀπίοντι ποιητῇ»· σημειωτέον δέ, ὅτι παρὰ τοῖς νῦν Ἑλλήσι ποθητὸς καὶ μόνιμος οἰουδήποτε πλοῦ σκοπὸς εἶνε ἢ εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδος. Ἡ λέξις «εὐοδία» περιεσώθη ἐν τῇ «κατεῦοδιον». Ἐν τῇ ὠραίᾳ *εὐχῇ καλὸν κατεῦοδιον* λανθάνει ἢ ἔννοια τῆς ἀποδημίας καὶ τῆς ἐπάνοδου, ὡς ἐν τῇ *καλοξημέρωμα* ἢ ἐν νυκτὶ ἀνάπαυσις καὶ ἢ φαιδρὰ ἐξ ὕπνου ἀνάστασις.

Εἰς πάντα ἀποχαιρετισμὸν ἐπισυνάπτεται νέα εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ αὐθις ἰδεῖν καὶ ἐντυχεῖν τῷ φιλάτῳ *καλῇ ἀντάμωσιν, νὰ πᾶτε καὶ νὰ καλαρταμωθοῦμε*· ὠραῖα ἀληθῶς καὶ θαυμασταὶ αἱ τῶν λέξεων συνθέσεις *καλαρταμωθοῦμε νὰ σᾶς ξαναῖθοῦμε*.

Συναντώντες ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δύο Ἑλληνες δεξιοῦνται ἀλλήλους ἀναφωνοῦντες *καλῇ πατρίδα*. Ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ τάφος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπελαμβάνετο ἀπικρότερον θανάτου, καὶ ὡς ὁ ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίως μαχόμενος ἀνέκραζε πολλάκις «ὦ γαῖα πατρίς, πῶς ἂν ἐνθάνομι σοι», οὕτω παρὰ τοῖς νῦν Ἑλλήσι φοβερῶταται νομίζονται κατάραι, ἢ *ξενιτεῖα νὰ σέ φάγῃ, νὰ σέ φάγῃ τὸ ξένο χῶμα, πῖσω νὰ μὴ γυρίσῃς, εἰς τὸν ἀγῆριστο*. Ἐσχάτη εὐχὴ ἐπιλείπεται ἢ ὑπὲρ ἐνταφιασμῷ ἐντὸς τῆς ἰδίας αὐλῆς· *νὰ σέ σκεπάσῃ τὸ χῶμα τῆς αὐλῆς σου, τὸ χῶμα τοῦ νησιοῦ σου*. Τὸ τῆς πατρίδος αἰσθημα διαφερόντως ὑπάρχει ἀνεπτυγμένον παρὰ τοῖς νησιώταις. Ὅταν ὑποστρέφῃ οἴκαδε ὁ περιπόθητος, εὐλογοῦσιν αἱ οικεῖοι τὴν ὦραν, καθ' ἣν βλέπουσι τὰ ὄμματα τοῦ φιλάτου *καλῶς τὰ μάτια σου τὰ δυό*.

Καταλληλοτάτην χαιρετισμῶν εὐκαιρίαν παρέχουσιν αἱ ἐορταὶ τοῦ οἴκου. Ἡ τῶν γενεθλίων ἡμέρα ὑπεχώρησεν εἰς τὴν τοῦ φερωνύμου ἀγίου, καθ' ἣν οικεῖοι καὶ φίλοι ποιοῦνται ἐπισήμους ἐπισκέψεις, εὐχόμενοι *πολλὰ τὰ ἔτη, εἰς χρόνια πολλά, ἔτη πολλά*. Ἐν ἐκάστῃ φαιδρᾷ ἐορτῇ, ἧς ποθεῖται ἢ ἐπάνοδος, ἀκούεται ἐπαναλαμβάνομενον καὶ τοῦ χρόνου. Ἐν τοῖς γάμοις ἐκφέρεται πᾶσα εὐχὴ ἀναφερομένη εἰς εὐδαιμονίαν ἐπίγειον. Ἡ εὐχὴ, ὅπως ληφθῇ πρόνοια ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς θυγατρὸς, προσφωνεῖται τοῖς πενθεροῖς διὰ φράσεως δανείου τοκοφόρου· *νὰ ἰδοῦμε διάφορο*· αἱ δὲ ὑπὲρ τοῦ νυμφίου εὐχαὶ ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς μετοχῆς *στερεωμένος*, ἐμφανίσεως πεποιθήσιν εἰς τὸ μέλλον αὐτοῦ, ὡς ἀνδρὸς καθεστηκότος ὑπὸ πᾶσαν βιοτικὴν ἔποψιν. Ἀμφοτέροις τοῖς νυμφίοις εὐχονται οἱ παρεστώτες νὰ χωρῶσιν εἰς τὸ πρόσω ἐν πληρεῖ δυνάμει ζωῆς, *νὰ προκόψουν με ζωὴ πολλή*, νὰ ἀποδειχθῇ ὁ νέος σύνδεσμος συμφυῆς τῷ παλαιότερῳ *νὰ γένομεν ἀναχώριοι* (ἀχώριστοι) καὶ νὰ ἐυρυνθῇ ὁ παλαιότερος κύκλος διὰ πολυαριθμῶν ἐπιγόνων *νὰ γέ-*

ρωμε πολλοί, γὰ πληθύνωμε ὡς τε γὰ μὴ χωροῦμε. Λεπτόνους πάνυ εἶνε καὶ ἡ εὐχή, ἡ ἀφορώσα οὐχὶ εἰς τὸ ἐνεστός, ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον ἄχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καλὰ ὑστερά.

Λίαν τρυφεραὶ καὶ φιλόστοργαι φαίνονται αἱ ὑπὲρ τῶν νεογνῶν εὐχαί, ἐν αἷς σαφῶς ἐμφαίνονται αἱ περὶ βίου θεωρίαι. Πρὸς τὴν μητέρα εὐχονται ἐν πρώτοις γὰ διαφυλαχθῆ ἡ τρυφερά ζωὴ τοῦ νέου αὐτῆς κλωνίς, γὰ σοῦ ζῆση τὸ παιδί, γὰ χαίρειαι τὰ κλωνάρια σου· τὸ δὲ βρέφος παραβάλλεται θησαυρῷ κομίζοντι εὐτυχίαν εἰς τὸν οἶκον καὶ καλεῖται *καλορρίζικο*. Ἄλλ' αἱ εὐχαὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ μέλλον, αἱ δὲ συνήθειαι προσαγορεύσεις δὲν ἀκούουσιν· ἐντεῦθεν γὰ γῆσαι *χιλιόχροτος*, γὰ *χιλιοχροτιάση*, γὰ σὲ χαροῦμεν σὰν τὰ ψηλὰ βουνά. Ὁ νέος κοσμοπολίτης ὀνομάζεται *καλῶς ἦλθε*, εὐχονται δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ γὰ γένη *καλὸς εἰς τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἐχθροὺς γὰ σβύση*. Ἐν τῇ Ἡπειρῷ, ἔνθα τιμῶνται τὰ παλλικάρια καὶ ψάλλονται ἔτι τὰ δημοτικὰ ἄσματα, ἀκούεται καὶ νῦν ἡ εὐχή γὰ σοῦ γένη *ἀρματολὸς καὶ καπετάνος καὶ γὰ τοῦ βγάλου καὶ τραγούδια*. Ἀποκρίνεται δὲ μετ' ἀγγινοίας ἡ μήτηρ *μόνον γὰ ζῆση, ἄς γίγη καὶ καλόγηρος*· ὁ λαὸς δὲν τιμᾷ τὸν ἐν τῇ μονῇ ἀδρανῆ βίον· ἀλλ' ἐνταῦθα κυριώτατον εἶνε ἡ παραίτησις τῆς τοῦ γένους διαδόσεως. Πρὸς τὸ βρέφος εὐχονται γὰ *χαρῆς τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, γὰ χαρῆς ὅ,τι ἀγαπᾷς, ὁ Θεὸς γὰ σοῦ τὰ φέρη δεξιά*. Ἐνίοτε αἱ τρυφεραὶ εὐχαί, ὑπερβάλλουσαι τὸ μέτρον, ἀπαιτοῦσι θαυμάσια ὑπὲρ τοῦ παιδός· *χῶμα γὰ πιάτης καὶ μάλαμα γὰ σοῦ γίνεται*· μέχρι δὲ τοῦ φαντασιώδους μετεωρίζεται ἡ εὐχή διὰ τῆς προσθήκης σὰν τὰ *μαλλιά* τῆς κεφαλῆς, ἡ δὲ πρὸς τὴν κεφαλὴν κίνησις τῆς χειρὸς παρίστησι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν εἰκόνα τῆς τοῦ χρυσοῦ ἀφρονίας, ἥτις παραβάλλεται ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς.

Κατὰ παλαιὰν δεισιδαιμονίαν θαυμασμός ὑπέμετρος ἀποβαίνει ἐπικίνδυνος· ὁ ἀπερισκέπτως ἐκφραζόμενος σπεύδει γὰ ἐπανορθώση τὸ ἀμάρτημα καὶ γὰ προλάβη τὴν ζημίαν ἐπιλέγων γὰ ζῆση τὸ παιδί· ἐνίοτε δὲ γὰ ἀποσοθήση τὸν κίνδυνον διὰ καταφρονητικῷ σημείου, πτυσέ το. Ἐπὶ παντός ἐπικινδύνου ἡ μία ἀναφωνομένη λέξις ὁ Θεὸς δηλοῖ ὅ,τι τὸ τῶν ἀρχαίων «ὁ μὴ γένοιτο, ὦ θεοί».

Ἐπισημότατον χαρακτῆρα προσλαμβάνουσι αἱ εὐχαὶ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἔνθα πρωταγωνιστῆ ὁ νουνὸς ἦτοι ἀνάδοχος. Πρὸς τοῦτον παραδίδεται τὸ βρέφος, ἵνα τὸ διαφυλάττη μέχρι τῆς ἡμέρας τῶν γάμων αὐτοῦ· κ' εἰς τὸ στεφάνημα, *κὺρ ρουρέ*. Ἡ πνευματικὴ συγγένεια ἰσοῦται τῇ ἐξ αἵματος καὶ καταβαίνει εἰς τοὺς ἐπιγόνους· καὶ εἰς τοὺς ἀποδέλοιπους γὰ χα-

ροῦμεν, ἔνθα «οἱ ἀποδέλοιποι», ἢ καὶ τὰ ἀποδέλοιπα δηλοῦσι τοὺς ἐπιλοίπους μετὰ τῶν ἐπιγόνων.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.)

Η ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ὁ Mazzini, ὁ μέγας ἐκεῖνος ἐργάτης τῶν ἐλευθεριῶν καὶ ὁ ἰδρυτῆς τῆς Ἰταλικῆς ἐνότητος, ἐπρέσβευεν ὅτι «ὁ συνεταιρισμὸς μέλλει γὰ ἠδῶση εἰς τὸν κόσμον τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν νησιότητα, αὐτὸς θὰ ἐξαγιάσῃ τὴν γῆν καὶ θὰ ἠτὴν καταστήσῃ, κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ, ἠσταθμὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν ἠτελειότητα, θὰ εἶνε δὲ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ ἄνθρωπος θὰ δύναται γὰ φθάσῃ εἰς ὑψηλοτέραν καὶ εὐγενεστέραν ὑπαρξίν». Τῷ ὄντι ὅποια καὶ ὅποσα καλὰ δὲν βλέπομεν καθ' ἑκάστην προερχόμενα ἐκ τῆς συνεργατικῆς κινήσεως, τοῦ πνεύματος τούτου τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὅστις εἶναι τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας ἐργαζομένης εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῶν παραγνωρισθέντων δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπίνης ἀδελφότητος, δικαιωμάτων τὰ ὅποια εἶναι παγκόσμια καὶ ἀποκαλύπτονται διηνεκῶς βοηθούμενα ἐκ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐκ τῆς προοδευτικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων, ἐμφύτων εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν; Ἄγαπάτε ἀλλήλους, βοηθεῖσθε ἀμοιβαίως, ἰδοὺ ἡ ἀρχή, ὁ θεμελιώδης λίθος ὄλων τῶν συνεταιρισμῶν τῶν τεινόντων εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἀρμονίας τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, εἰς τὴν ὅποιαν ἀδιακόπως ἀντίκεινται ὁ ἐγωισμὸς, αἱ προλήψεις καὶ τὸ ἐκ τῆς κτηνώδους ἰσχύος πηγάζον προνόμιον.

Ἐν τούτοις μ' ὄλας τὰς ἐναντιότητες, τὰς ἀπωθήσεις, τὰς πιέσεις, εἴτε ἀμέσως, εἴτε ἐμμέσως, φανερά ἢ μυστικῶς, ἡ κίνησις αὕτη τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω προοδεύει ἀδιακόπως, οὐδεὶς δὲ δύναται πλέον ν' ἀμφισβητήσῃ ὅτι εἶνε μία δύναμις ἀκαταμάχητος. Πρέπει λοιπὸν γὰ τὴν βοηθήσωμεν, ἀκολουθοῦντες τὸν νόμον τῆς φύσεως· τὸ ρεῦμα θὰ εἶνε ὠφέλιμον, πλούσιον ἀπὸ μεγάλα καλὰ· τὸν ἀντίον θέλει γείνει αἴτιον ἀναριθμῶν δυστυχημάτων καὶ καταστρεπτικῶν ἀνατροπῶν. Ἄπλοῦν βλέμμα ἂν ρίψωμεν ἐπὶ τῆς ἱστορίας, θὰ ἴδωμεν ὅτι τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν ἰσχυόντων ἐν τῷ κόσμῳ νόμων εἶνε συνεχῆς παραχώρησις, ἀφαιρηθεῖσα παρὰ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς πρὸς ὄφελος ἐκείνων, οὔτινες ἐργάζονται δι' ὅλους. Βεβαίως πᾶσαν προσάθειαν καταβάλλουσιν οἱ ἰσχυροὶ οὗτοι, ὅπως ἐξουδετερωθῶσι τ' ἀποτελέσματα τῶν παραχωρηθέντων νόμων καὶ ἐμποδισθῆ ἡ πρόοδος· ἀλλ' εἰς μάτην, διότι ἡ κίνησις ἡ κάτωθεν προερχομένη